

โดย วรรคหนึ่ง ธรรมศิลป์

ความจริงในปัจจุบัน

เพื่อนครูที่รักทุกท่าน จากการนิเทศติดตามผลตลอด ปีการศึกษา ๒๕๕๗ ผู้เขียนได้พบปะกับเพื่อนครูได้พบปัญหาเกี่ยวกับการเขียนแผนการเรียนรู้ หรือการนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งหมายถึงครุนำหลักสูตรสถานศึกษา ทุกกลุ่มสาระไปจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายแตกต่างกันตามศักยภาพของครูแต่ละบุคคล หลายท่านได้เตรียมการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี โดยการพิมพ์เป็นแผนการเรียนรู้สำเร็จ หรือเขียนด้วยลายมือ ไว้เป็นรายกลุ่มสาระ และหลายท่านก็จัดทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งมีหลายรูปแบบทั้งการบูรณาการภายในกลุ่มสาระ บูรณาการระหว่างกลุ่มสาระหรือบูรณาการทั้งกลุ่มสาระและบูรณาการภายในช่วงชั้น ตามสภาพกลุ่มสาระที่ได้รับมอบหมายให้สอน แต่มักจะพบว่าขณะนี้ มีโรงเรียนในสังกัดจำนวนมากที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีปัญหาครูไม่ครบชั้น หรือครบชั้นแต่ต้องสอนหลายวิชา แต่ครูก็ยังเขียนแผนการเรียนรู้เพียง กลุ่มสาระเดียว อาทิเช่นครูสนใจ สอนประจำชั้น ป.2 ส่วนทุกกลุ่มสาระแต่เขียนแผนการเรียนรู้เพียงกลุ่มสาระภาษาไทย กลุ่มสาระอื่นๆไม่มีแผนการเรียนรู้ หรือครูสมชาย สอนกลุ่มสาระศิลปะ สังคมศาสนาและวัฒนธรรม พลศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 แต่เขียนแผนการเรียนรู้เพียงกลุ่มสาระศิลปะ เท่านั้น นอกจากนี้ผู้เขียนมักจะได้รับคำถามจากครูบ่อยๆว่า “ไม่เขียนแผนการสอนได้ไหม เพราะสอนหลายชั้นหลายวิชาไม่สามารถเขียนแผนได้ ไม่มีเวลา” หรือ “สอนไปแล้ว จึงเขียนแผนการสอนทีหลังได้ไหมเพราะสอนมาหลายปีแล้วครูรู้และจำได้หมดว่าเนื้อหาแต่ละเรื่องจะสอนอย่างไร” หรือ “เขียนแผนอย่างย่อๆได้ไหม” เป็นต้น และคำถามต่างๆมากมายเกี่ยวกับแผนการสอนหรือแผนการเรียนรู้

ผู้เขียนจึงตั้งคำถามกลับไปบ้างว่า “อาจารย์คิดว่าเพราะอะไรครูจึงต้องเขียนแผนการสอน ” “ตอนที่อาจารย์เขียนแผนการเรียนรู้นั้นใช้อะไรบ้างประกอบการเขียนแผนบ้าง” “อาจารย์รู้สึกอย่างไรเมื่อสอนโดยใช้แผนการเรียนรู้ และรู้สึกอย่างไรเมื่อสอนโดยไม่มีแผนการเรียนรู้ ผลการสอนทั้งสองอย่างแตกต่างกันอย่างไร อย่างไรที่ครูสามารถสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามเป้าหมายของจุดประสงค์มากกว่ากัน การสอนแบบไหนที่ครูมีความมั่นใจในการสอนและสบายใจหรือมีความสุขในการสอน มากกว่า และในที่สุดอาจารย์ที่ถามทุกท่านก็ได้คำตอบให้ตนเอง ซึ่งหมายถึงทุกท่านเห็นด้วยว่าการสอนทุกครั้งไม่ว่าผู้สอนจะเป็นใครมีความจำในเนื้อหาสาระมากมายอย่างไรก็ตามหากไม่เตรียมตัวผู้สอนให้พร้อมก่อนการสอน หมายถึงความพร้อมในด้านภูมิความรู้ ความพร้อมในกระบวนการสอน และเทคนิควิธีการ (ในที่นี้ไม่อยากจะเรียกว่าการสอน ควรใช้คำว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมากกว่าเพราะในปัจจุบันคงไม่มีใครคนไหนต้องยืนสอน หรือบอกผู้เรียนอยู่หน้าห้องอีกแล้ว) หากครูท่านใดสอนโดยการบอกให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม(แบบดั้งเดิม) ไม่มีจุดหมายของการเรียนรู้ ไม่มีสื่อการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และไม่ได้ประเมินว่าผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องนั้นได้เข้าใจมากน้อยเพียงใด เช่นนั้นลูกศิษย์เราจะได้อะไร จะบรรลุจุดหมายของหลักสูตรที่ต้องการพัฒนาให้เด็กเป็น คนดี คนเก่ง และสามารถและดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้นจะสัมฤทธิ์ผลได้อย่างไร เพราะครูควรจะใช้เทคนิควิธีการที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ตามแนวคิดของนายกรัฐมนตรีทักษิณว่า “เรียนให้สนุก เล่นให้มีความรู้” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันครูเราต้องใช้ผลการเรียนรู้กรอกลงในแบบ ป.พ.5 ซึ่งจะเป็นการสะท้อนถึงผลการเรียนรู้ของนักเรียนรายบุคคลว่าการเรียนรู้ในแต่ละเรื่องหรือแต่ละสาระการเรียนรู้ว่ามีพัฒนาการมากน้อยแค่ไหนอย่างไร และค่าคะแนนเหล่านั้นสามารถตรวจสอบได้ว่า เป็นคะแนนมาจากการวัดผลและประเมินผลจุดประสงค์หรือมาตรฐานข้อไหน อะไรบ้าง เช่นเป็นผลมาจากการทดสอบ การประเมินผลงาน หรือมาจากการทดลองปฏิบัติงานของนักเรียน ในการเรียนรู้จากแผนการเรียนรู้เรื่องใด ใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลอะไร และ มีเกณฑ์การตัดสินอย่างไร ซึ่งเราสามารถวัดได้ทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย ของนักเรียน การเก็บผลในลักษณะนี้ครูสามารถตรวจสอบความก้าวหน้าหรือพัฒนาการการเรียนรู้ของ

นักเรียน และครูจะช่วยเหลือนักเรียนได้เมื่อพบว่านักเรียนมีปัญหา ดังนั้นผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการลดภาระในการเขียนแผนการสอนหรือแผนการเรียนรู้ สำหรับครูที่ไม่สามารถเขียนแผนการเรียนรู้รายกลุ่มสาระได้ครบทุกกลุ่มสาระที่สอนได้ โดยการเขียนแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลายท่านมักจะโต้แย้งว่าสอนระดับมัธยม รายกลุ่มสาระอยู่แล้วไม่ต้องบูรณาการหรือบูรณาการไม่ได้ หากครูคิดเช่นนั้นก็คงยังเข้าใจว่าการสอนแบบบูรณาการไม่ตรงกับความหมายที่แท้จริง การบูรณาการในที่นี้คือการเชื่อมโยงความรู้จากหลากหลายสาขาเข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งไม่ว่าเราจะสอนสาระอะไรก็สามารถเชื่อมโยงความรู้สาระอื่นๆที่เกี่ยวข้องเข้าหากันได้ เพื่อเป็นไปตามธรรมชาติของแต่ละสาระ เช่นเรื่องพลังงาน ก็สามารถเชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม แรงโน้มถ่วง สสาร และคณิตศาสตร์ ตลอดจนภาษาได้ หากครูทุกกลุ่มสาระสามารถเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้แบบบูรณาการได้ก็จะช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาทุกด้านอย่างต่อเนื่อง สมำเสมอ

ความฝันที่ต้องเป็นจริง

สำหรับกระบวนการในการเขียนแผนการเรียนรู้ที่ทุกท่านก็คงทราบกันเป็นอย่างดี โดยการนำเอาระเบียบสะสมของนักเรียนที่จะสอนหรือในระดับชั้นของตนมาศึกษาเพื่อทำความเข้าใจจักนักเรียนของตน และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับพื้นฐานและความรู้และวัยของนักเรียน อย่าลืมวิเคราะห์หลักสูตรในกลุ่มประสบการณ์ที่ต้องสอน แล้วจึงวางแผนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร และคำนึงถึงผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันระหว่างบุคคล เขียนแผนการสอนโดยเน้นความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ และนำแผนการสอนไปสอนโดยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ได้ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ครูคอยเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำ เสนอแนวทางให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์จนสามารถสรุปความรู้ได้ในที่สุด ส่วนการวัดผลการเรียนรู้ครูต้องวัดผลตามสภาพจริงตามกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ใช้ศึกษา และตามเป้าประสงค์ของการเรียนรู้ในแต่ละเรื่อง โดยครูอาจใช้วิธีการวัดอย่างหลากหลายวิธี เช่น การสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนว่าใช้

กระบวนการอะไรบ้าง เช่นกระบวนการกลุ่ม กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล กระบวนการประชาธิปไตย ฯลฯ เป็นต้น ทั้งนี้จะเป็นการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนด้านต่างๆได้นอกจากนี้ครูยังสามารถประเมิน โดยการใช้แบบสอบถาม การใช้คำถาม การสนทนาซักถาม การให้ผู้เรียนเขียนเป็นรายงาน การรายงานด้วยปากเปล่า การจัดเป็นนิทรรศการผลงาน การประกวดผลงาน การอภิปราย หรือการทดสอบความรู้โดยข้อเขียน ทั้งนี้ครูต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ของการเรียนรู้ในแต่ละเรื่องนั่นเอง จะอย่างไรก็ตามการประเมินผล ครูควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลตนเองด้วย เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง และสามารถที่จะเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของตนเองได้อีกทางหนึ่งด้วยนั่นเอง

สิ่งที่ควรคำนึงในการเขียนแผนฯ

จากการพูดคุยและนิเทศติดตามผลพบว่าเพื่อนครูบางคนยังมีปัญหาในด้านการสอน ที่มักจะไม่นำสอนตามแผนการสอน หรือไม่ค่อยใช้สื่อประกอบการสอน เท่าที่ควร และยังมีบางท่านที่มักจะเขียนแผนไม่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกันทั้งมาตรฐานการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรม การวัดผลประเมินผล และที่พบบ่อยๆคือการเขียนสาระสำคัญ บางคนเขียนสาระสำคัญเหมือนจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งคาดว่าคงมีความสับสนอยู่บ้าง ดังนั้นจึงขอเสนอแนะแนวทางการเขียนแผนการสอนดังนี้

♣มาตรฐานการเรียนรู้

เป็นการกำหนดคุณภาพหรือ สัมฤทธิผลของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรในแต่ละช่วงชั้น ซึ่งควรระบุไว้ทุกแผนเพื่อสะดวกในการประเมินผล โดยอาจวางเล็บต่อท้ายจุดประสงค์การเรียนรู้ ของแต่ละจุดประสงค์ก็ได้

♣สาระสำคัญ

เป็นการเขียนสรุปประเด็นของความรู้หรือเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการสอนนั้นๆ โดยพิจารณาจากจุดประสงค์ เนื้อหา ควรเขียนให้ได้ข้อความกระชับรัด ชัดเจน

/เข้าใจง่าย (แผนการสอนแบบบูรณาการหลายกลุ่มสาระไม่จำเป็นต้องเขียน)

♠จุดประสงค์การเรียนรู้ ควรมีลักษณะดังนี้

1. เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ชัดเจน มีเป้าหมายเฉพาะบทเรียน
2. ใช้ข้อความที่มีความหมายเดียว สื่อความชัดเจน สังกัด วัดได้ง่าย
3. แสดงพฤติกรรมที่คาดหวังชัดเจน เจื่อนใจ สถานการณ์และเกณฑ์เท่าที่จำเป็น
4. มีความเป็นไปได้และสามารถบรรลุผลในครั้งนั้นๆ
5. มีจำนวนพอเหมาะไม่มากเกินไป
6. รายละเอียดของจุดประสงค์เหมาะกับการออกแบบประเมินผล
7. มีความเหมาะสมกับผู้เรียนและองค์ประกอบต่างๆจากแผนการสอนนั้น
8. ครอบคลุมพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ

♠เนื้อหาสาระ

1. บอกให้รู้ว่าเป็นเรื่องอะไร มีรายละเอียดสั้นๆ ว่าอย่างไร
2. ถ้ารายละเอียดมีมากให้นำไปเขียนในภาคผนวก

♠กิจกรรมการเรียนการสอน

1. มีกิจกรรมชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน ขั้นสรุปและประเมินผล
2. สนองตอบจุดประสงค์การเรียนรู้
3. ใช้เวลาพอเหมาะ กิจกรรมไม่ยืดเยื้อหรือรีบเกินไป
4. กิจกรรมน่าสนใจชวนติดตามมีความหลากหลายไม่ซ้ำซากน่าเบื่อและช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว
5. เหมาะสมกับเนื้อหาในการเรียน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด เน้นกระบวนการคิด การค้นหาคำตอบจากการทดลอง ศึกษาค้นคว้า การปฏิบัติจริง
7. มีสื่อการเรียนที่เหมาะสมและระบุชัดเจนว่าจะใช้สื่อประกอบในขั้นตอนใด
8. เรียงลำดับกิจกรรมน่าสนใจ เอื้อต่อการเรียนรู้
9. กิจกรรมมีความหมายต่อการพัฒนาผู้เรียน โดยเฉพาะด้านจิตพิสัย
10. ใช้ถ้อยคำกระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย

11. หากมีรายละเอียดประกอบ เช่น เพลง เกม ให้นำไปไว้ในภาคผนวก

♠ สื่อการเรียนการสอน

1. ช่วยการเรียนรู้ได้ครบจุดประสงค์ในระยะเวลาอันสั้น
2. เหมาะกับจุดประสงค์ เนื้อหา และผู้เรียน
3. ไม่มีความยุ่งยากในการใช้หรือเสียเวลาในการเตรียมมาก
4. หาง่าย ประหยัดและน่าสนใจ
5. เลือกใช้สื่อที่จำเป็นให้ประโยชน์คุ้มค่า ผลผลิตจากวัสดุที่ราคาถูกราคาถูกหรือหาได้ง่ายในท้องถิ่น
6. นักเรียนมีส่วนร่วมในการผลิต/ใช้
7. ในกรณีที่มียารายละเอียดในการจัดเตรียมและใช้มากควรระบุไว้ในภาคผนวก

♠ การวัดผล

1. ให้บอกวิธีวัดผลว่าใช้วิธีใด เช่น สังเกต สัมภาษณ์ ตรวจงานหรือใช้การทดสอบ
2. ระบุกิจกรรมที่จะวัดและเครื่องมือวัดให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน และจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ระบุไว้ในแผนนั้น
3. ระบุเกณฑ์การให้คะแนน และเกณฑ์การผ่านจุดประสงค์ให้ชัดเจน
4. เครื่องมือวัดผล ควรเสนอไว้ในภาคผนวก
5. วัดผลให้ครอบคลุมทุกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ระบุในแผนการสอน
6. เลือกใช้วิธีการวัดผลที่เชื่อถือได้เหมาะสมกับพฤติกรรมการเรียนรู้
7. เลือกใช้วิธีการวัดผลที่ง่ายและสะดวกในการวัดผล
8. ควรใช้เครื่องมือที่พอเชื่อถือได้ประกอบการวัดผลทุกครั้ง

♠ การประเมินผล

1. ควรคำนึงถึงหลักการประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน
2. ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการประเมินด้วยตนเองในบางโอกาส
3. ควรมีข้อมูลหรือสารสนเทศที่แสดงว่าทั้งผู้สอน ผู้เรียน ได้นำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน
4. แปลความหมายของคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

5. การแปลความหมาย/ประเมินค่ามีความเที่ยงตรง ตามสภาพที่เป็นจริง เชื่อถือได้

6. ในการประเมินผลที่สำคัญ เช่น การทดสอบย่อยต้องใช้เครื่องมือประกอบใบงานหรือแบบฝึกหัด ควรระบุไว้ในภาคผนวก

♠ความคิดเห็นของผู้บริหาร (ก่อนการสอน)

ส่วนนี้มีเพื่อให้ผู้บริหารได้มีโอกาสตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความชัดเจน และความเป็นไปได้

♠ผลการใช้แผนการสอน ควรบันทึกเรื่องต่อไปนี้

1. ได้ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมประเด็นใดบ้าง (ก่อนการสอน)
2. ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์อย่างไร
3. พฤติกรรมการเรียนรู้ได้ผลระดับใด มากน้อยแค่ไหน
4. เนื้อหาสาระ กิจกรรม สื่อ การวัดผล ใช้ได้ผลอย่างไรระดับใด
5. มีกิจกรรมหรือองค์ประกอบใดบ้างที่ประสบผลสำเร็จ ผู้สอนประทับใจ ชื่นชอบ หรือได้ผลเกินคาด ซึ่งควรนำไปใช้ประโยชน์หรือเผยแพร่แก่เพื่อนร่วมงาน
6. ประเด็นใดยังไม่เหมาะสม มีปัญหาควรสอนซ่อมเสริมหรือปรับปรุงแก้ไข
7. ในกรณีที่ครูไม่ได้ใช้แผนการสอนตามกำหนด ก็ให้ระบุสาเหตุและนำไปใช้สอนในวัน เวลาใด

พฤติกรรมเด็กที่ไม่ใช่ผลผลิตของครูยุคปฏิรูป (เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ)

1. นักเรียนทำแบบฝึกทักษะเหมือนกันทุกข้อ
2. Port folio ของนักเรียนเหมือนกันทุกคน
3. เรียนวรรณคดีเรื่องเดียวกัน ทั้งห้อง
4. โครงการงานของนักเรียนเหมือนกันทุกโครงการ
5. ผลผลิต/ผลงานของนักเรียนเหมือนกันทุกคน
6. เมื่อครูถาม ไม่มีนักเรียนยกมือตอบคำถาม/แสดงความคิดเห็น

7. วางแผนการเรียนรู้ไม่เป็น
8. ศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุด/Internet /แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ไม่ได้
9. ทำรายงานโดยการคัดลอกเอกสารโดยไม่มีการสรุปความ หรือ

ประยุกต์ใช้

ฯลฯ

โปรดคิดเพิ่มเติม เสริมแนวคิด เพื่อสะกิดตนเอง

